

לעולם לא נשכח אותך, נתן

נתן אלבז היה גיבור הצעיר שעלה לבדו ממרוקו בגיל 17 התקשה להשתלב בישראל של שנות ה-50. "רציתי פשוט להיות אשכנזי", כתב לאמו. במהלך שירותו הצבאי נשכב על רימון כדי להציל את חבריו ליחידה והקריב את חייו. למרות המעשה האמיץ ומעורר ההשראה, 60 שנה אחרי, איש אינו פוקד את קברו השומם. עכשיו, ח"כ אמיר אוחנה פועל להנצחתו: "אין לנו מספיק גיבורים ממוצא מזרחי ונתן היה צריך לקבל מקום נכבד יותר בתודעה שלנו"

נעם ברקו | צילום: תומריקו

בלי שום ספק, פריחה קצרה", אומר אוחנה וחוזר ליום האסון.

"באותו יום נתן ישב עם חבר ועסק בפירוק הציוד אחרי האימונים. בזמן השניים יושבים באוהל, צוחקים ומדברים, נשמע לפתע קליק. לא ברור איך זה קרה, אבל הנצרה ברימון שאחז נתן בידו השתחררה. ארבע שניות. אלה השניות שבהן נתן היה צריך לקבל את ההחלטה הגורלית ביותר בחייו. הוא יצא החוצה וחיפש מקום ריק מאדם כדי לזרוק אליו את הרימון, אבל בכל מקום היו חיילים שעסקו בשגרת המחנה. רוב האנשים היו זורקים את הרימון כמה שיותר רחוק מהם, שייפול איפה שייפול – רק לא עליי. אבל נתן לא עשה את זה. הוא צעק 'רימון!' וקפץ עליו. הלב שלו נעקר מעוצמת הפיצוץ."

הקשיש היחיד שהגיע

באותו ביקור ראשון על קברו של אלבז, שאל אוחנה את החיילת אם מישוה הגיע לפקוד את קברו, והיא אמרה: "רק אדם אחד, מאוד מאוד זקן. הוא אמר לי שהוא שירת איתו בצבא". שאלתי אותה אם אמר לה מה שמו, והיא השיבה שלא.

ראוי לסליחה על הסבל שגרמתי לכולם ובמיוחד לך. קשה היה לי. בהתחלה רציתי להיות מה שאינני. רציתי פשוט להיות אשכנזי. הם באו מארצות מפורות, למדו והכירו עולם, והיו לבושים טוב יותר ממני. והם ידעו לשוחח עם כולם כשווים. בקיצור, הם ידעו להסתדר.

"רציתי להיות אחד מהם, אולם קשה, קשה מאוד להתגבר למוצא. בארץ ישנם רומנים, טורקים, הונגרים, עיראקים, יוגוסלבים, מרוקאים ועוד הרבה עדות. האשכנזים לא התביישו בכינויים. ואני? אני הנני בארץ 'מרוקני', בדיוק כמו שהייתי במרוקו 'יהודי'. ומרוקני פה פירושו 'סכין', גנב, עולם תחתון, בטלן'. בימים הראשונים הייתי אומלל, אולם ידעתי להתגבר. איך? פשוט חייכתי, זה הכל."

למרות הקשיים והאכזבה, הרגע המאושר ביותר בחייו של אלבז היה כשהתגייס בינואר '52 לצבא. "לצה"ל, חוץ מלתת ביטחון, היו עוד תפקידים – אחד מהם הוא להיות כור ההיתוך – המקום שבו כולם, מכל המגזרים, מכל המקומות, מכל המוצאים נפגשים, מתאמים יחד, לומדים, ישנים, אוכלים, חיים ונלחמים יחד. בשבילו זו הייתה הפעם הראשונה שבה הרגיש שווה. זאת הייתה הפריחה שלו,

השניות שבהן היה צריך להחליט מה יעשה – והוא החליט להציל את האחרים ולהקריב את חייו."

נעלם מבית הוריו

אלבז נולד בעיר צפרו שבמרוקו. "הוא גדל לשני הורים שכלל לא התעניינו בציונות, אבל הוא, כמו רבים מבני גילו במרוקו, התחבר מאוד לתנועה הציונית ולרעיון הקמת מדינה ליהודים", מספר אוחנה. "הוריו לא אהבו את עיסוקו ורצו שילמד מקצוע ויתפרנס. יום אחד נתן יצא מביתו לבית הקולנוע ולא חזר. ההורים המוראגים חיפשו אותו, אך רק למחרת הגיע חבר קרוב של נתן אליהם הביתה ובישר להם שבנם עלה לישראל. את מבינה? זה היה בכזאת רמת חשאיות שאפילו להורים שלו הוא לא סיפר דבר על כך. הוא פשוט נעלם מביתו וממשפחתו, והוא רק בן 17. ציוני אמיתי."

כבן להורים שעלו ממרוקו, ח"כ אוחנה מרגיש הזדהות עמוקה עם החייל הצעיר שהתקשה להשתלב בכור ההיתוך הישראלי. אוחנה: "הוא כתב לאמו מכתב קורע לב בצרפתית: 'אמא יקרה, אשתדל להסביר לך דבר ואולי תביני לרוחי, ושמא אהיה

פעם הראשונה שבה ח"כ אמיר אוחנה עלה לקבר של נתן אלבז בבית העלמין קריית שאול הייתה מטלטלת עבורו. ליד הקבר השומם עמדה רק חיילת צעירה

שמעולם לא שמעה את שמו. אוחנה סיפר לה על גבורתו של החייל הצעיר. "נתן אלבז יכול היה להיות גיבור ששמו ידוע לכל ילדי ישראל. הוא היה גיבור אולטימטיבי", אומר אוחנה. "הוא הקריב את חייו כשהשתטח על רימון כדי להציל את חבריו. אמנם הנציחו אותו פה ושם, אבל הוא בהחלט לא זכה לכבוד הראוי לו, במיוחד בהתחשב בעובדה שאין לנו מספיק גיבורים ממוצא מזרחי. כסופר סוף מגיע נתן עם סיפור הגבורה יוצא הדופן שלו, הוא היה צריך לקבל מקום נכבד יותר בזיכרון ובתודעה הקולקטיבית שלנו."

"שירתתי במחנה נתן הקרוי על שמו. למדתי עליו, ועם השנים יותר ויותר התחברתי לסיפור המרגש שלו", אומר אוחנה. "21, 22, 23, 24" הוא סופר, "ככה מורדים את השניות מרגע שהוצאת את הנצרה מהרימון ועד הרגע שבו הוא מתפוצץ. אלה היו ארבע השניות האחרונות בחייו של נתן –

החוץ והביטחון בכנסת, חשוב להדגיש את הרקע הביטחוני שלו. הוא שירת 12 שנים במערכת הביטחון – "שש בצה"ל ושש בשב"כ. אפשר להגיד שמערכת הביטחון נתנה חותם מאוד משמעותי בחייו", הוא אומר. "עשיתי מגוון תפקידים מעניינים מאוד, במיוחד בשש שנתיי בשב"כ". על שירותו בשב"כ אוחנה ממעט לדבר. "המעט שאני יכול לומר הוא ששירותי ביחידה שהייתה אז בהקמה ועסקה במובן הכי מובהק בסיכול פיגועים. אנחנו מדברים על זמנים קשים מאוד מהבחינה הזאת – על השנים 2000-2006. בעיניי, הנושאים הכי חשובים במדינת ישראל הם הנושאים המדיניים-ביטחוניים, כי אנחנו עדיין מדינה צעירה, ואנחנו גם המדינה הכי מאוימת בעולם".

אתה חבר כנסת במפלגת השלטון שחרתה על דגלה את המאבק בטרור. איפה זה ואיפה אנחנו? "הטרור מלווה אותנו משחר הקמת המדינה, אפילו עוד קודם. המטרה של הטרור היא לעקור את הרעיון הציוני. לגרום לנו לחזור למקומות שמהם שבנו לארצנו. אבל הזמנים השתנו, הרעיונות השתנו, כך יגידו חבריי מהשמאל, ועכשיו

"רוב האנשים היו זורקים את הרימון כמה שיותר רחוק מהם, שייפול איפה שייפול – רק לא עליי. אבל נתן לא עשה את זה. הוא צעק 'רימון!' וקפץ עליו. הלב שלו נעקר מעוצמת הפיצוץ"

"אנחנו צריכים לכבד את המורשת של כל העדות. אם ביום הזיכרון הזה נצליח לעורר את זכרו של נתן אלבז, נעשה דבר גדול להרבה אנשים, ובעיקר עבורו"

בהחלט הם מעוניינים במדינה משלהם, שתהיה לצד מדינת ישראל, ואני שם סימן שאלה גדול סביב הקביעה הזאת".

למה סימן שאלה?

"אנחנו רואים בכל הפגנה בקמפוסים בארצות הברית ובאירופה שלטים – 'מהירדן לים – פלסטין תשחרר'. כמובן שלא כל הערבים חושבים כך, ויש גם כאלה שרוצים להתפרנס בשקט ולעבוד ולחיות בכבוד. אני מדבר על ההנהגה, ולצערי זה מה שאני מרגיש. ממשלות ישראל נתנו הצעות מפליגות לכת והצד השני לא קיבל אותן. אילו היה מעוניין להקים מדינה ולחיות בשלום – היו מקבלים את ההצעות. לכן את הטרור שאנחנו חווים כעת וחוונו לאורך כל השנים, נמשיך לחוות עד שנצליח לעקור את התקווה לגרש אותנו מכאן.

"אין שאלה על כך ש-99 אחוז מהישראלים מעוניינים בשלום. אבל כדי להשיג שלום צריך צד שני שגם מעוניין בו. למה אני אומר לא להיכנע לייאוש? כי למרות הכל אני אופטימי. ב-68 שנותינו לא ירענו יום אחד של שלום עם כל שכנותינו, ולמרות זאת הגענו להישגים מרשימים".

"הגיוס לצה"ל היה הרגע המרגש בחייו של נתן. כ"כ אוחנה ליד קברו של אלבז

כשאת מגיעה פתאום למוקדי הכוח, את מגלה שכמעט ולא היו שם מורחים בעבה. היום חלק גדול מהדור שלי, ובוודאי צעירים יותר, גדלים במשפחות מעורבות, אבל לאורך שנות קיומה של המדינה – כמה היו שופטי בית המשפט עליון ממוצא מזרחי? כמה ראשי ממשלה מזרחיים היו? התשובה היא אפס. בצבא חל שיפור. אפילו הרמטכ"ל הנוכחי הוא מרוקאי.

"בחברה שלנו יש עדיין בהחלט מה לעשות. למה לבחור קריטריונים שיפלו? אני חושב שהסיפור של נתן הוא חלק מהתיקון הזה – מהאיוון שלפניו אנחנו צריכים לכבד גם את המורשת של כולם. מירי רגב עושה את זה בצורה יפה. אני חושב שביום הזיכרון הזה, אם נצליח לעורר את זכרו של נתן אלבז, נעשה דבר גדול להרבה אנשים, ובעיקר עבורו ולמען הנצחתו".

"המדינה היא פשוט נס"

ח"כ אוחנה עלה לכותרות בזכות היותו חבר הכנסת הגאה הראשון בצד הימני של המפה. אבל לאוחנה, שמכהן כיום כחבר הצעיר ביותר בוועדת

"הציוני האמיתי". נתן אלבז

אולי זה אותו חבר שפירק עם נתן את הרימונים לפני שמצא את מותו. ניסיתי לאתר את אותו זקן אבל לא הצלחתי. אולי בזכות הכתבה הזו זה יקרה".

הסיפור של אלבז, שנתן אלתרמן פירסם עליו ב"טור השביעי" את השיר "החייל אלבז", אומר אוחנה, מרגש כל מי ששומע עליו. "אחרי שפירסמתי את סיפורו בפייסבוק שלי, כתב לי מישוה שהיה ילד כשהוא שמע את הסיפור לראשונה, ובעודו ילד ישב וכתב מכתבים לכל ראשי הערים בארץ וביקש להנציח את נתן. חלק מהם ענו לו. אני יודע שבשדרות ובחיפה יש רחוב על שמו.

"תחשבי על נער שגדל עם תודעת מזרחית. הוא גדל בבית שגאה להיות מזרחי, אבל בית הספר שלו קרוי על שם מישוה שאיננו מזרחי, והרחוב שבו גדל על שמות של אנשים שאינם מזרחיים. במורע או שלא במורע הוא גדל בתחושה שהוא פחות נחשב, שהוא אינו שווה ערך".

כך אתה הרגשת כשגדלת?

"גדלתי בבאר-שבע. רוב האוכלוסייה שהקיפה אותי הייתה מזרחית. אני חושב שלילד שגדל בפריפריה אולי יותר קל מהבחינה הזאת. אבל